

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN
NUMMER 93 □ 01-03/2017 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Woord vooraf

*Het wordt nooit zo donker
of het wordt weer licht...*

In november 2016 voerde de Toneelgroep Salvatore te Kessel het prachtige “Scrooge, Kerstmis van een vrek” op. De regie was in handen van Gaston Van den Branden. Voor de vormgeving van de programmabrochure en de artistieke leiding tekende Marc Verreydt, illustrator van De Poemp. Een herhaald proficiat voor heel de groep!

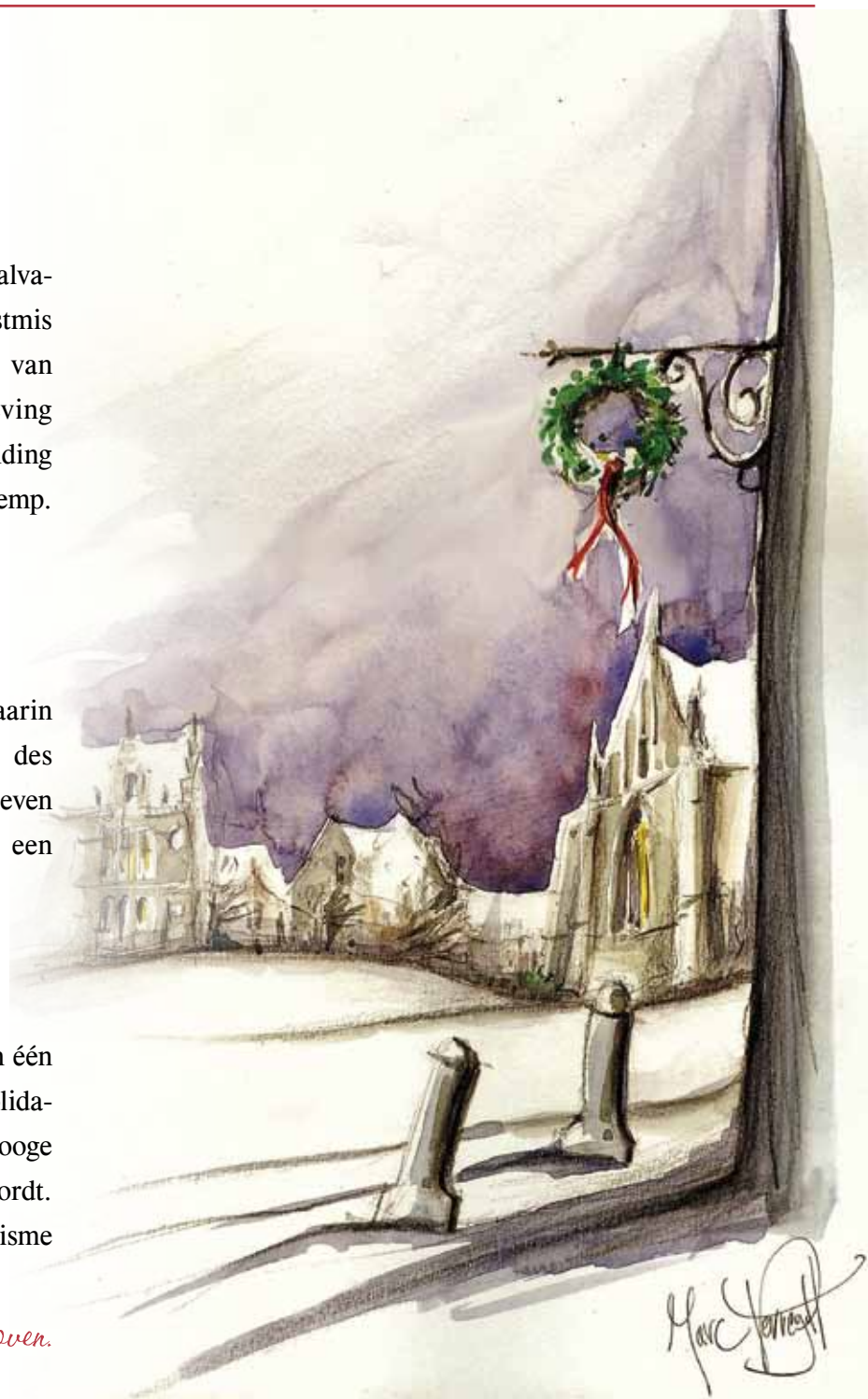
Licht in de duisternis?

In deze dagen tussen licht en donker, dagen waarin arm en rijk extra contrasteren, worden wij des te meer opgeroepen tot solidariteit, tot meeleven waartoe uiteindelijk ook de “Kerstmis van een vrek” oproept.

Echte solidariteit

In een tijd waarin armoede een verhaal is van één mens op zeven, toont de warme oproep tot solidariteit van de tot inzicht gekomen vrek in Scrooge dat na donkere dagen het ooit weer licht wordt. Laten wij samen het nieuwe jaar met optimisme en solidariteit beginnen!

Walter Caethoven.

Onze ijzeren bodem

Met het vinden van de twee vroegmiddeleeuwse waterputten aan het Mussenpad in Nijlen breekt voor de mannen van De Poemp een nieuwe periode aan in het onderzoek van het verleden van onze gemeente en haar bewoning.

De eerste maal dat we schriftelijke bewijzen over ons dorp en zijn naam tegenkomen is in een pauselijke bulle ten voordele van de abdij van Tongerlo in 1145. Het wordt er vermeld als “Nile” (zie ook Poemp nr.2). Maar nu er met de opgravingen tastbare bewijzen zijn blootgelegd, mogen wij stellen dat er vanaf de 6de à 7de eeuw vaste bewoning was in Nijlen. In “De Poemp” nr. 8 en 9 “Sint-Willibrordus en Nijlen”, stelt Frans Lens dat *“Het ontstaan van een parochie, van een kerk te Nijlen, moeten we wellicht op volgende wijze benaderen. Enkele monniken hebben het dorp, waar in de bekeringstijd slechts een handvol arme boerengezinnen verbleven, definitief tot het christendom bekeerd.”* Het missioneringswerk

van Sint-Willibrord en zijn monniken in onze streek gebeurde tussen 690 en 726. Als we zien dat er in dezelfde periode, de overgang van de Merovingers naar de Karolingers in onze contreien gemeenschappen gevormd werden naar het Frankische model met “Brink of Bist”: gemeentelijke drinkwaterplas voor het vee, omheining van woonst en stallen en schuur. Kortom het ontstaan van een dorp. In die periode werden de Nijlense waterputten gemaakt (begin van de 8ste eeuw). In de waterputten werden hiervan pollen en sporen gevonden (zie Poemp 89), maar ook 55 kg ijzerslakken. Deze hoeveelheid smeedslakken zou overeenkomen met zowat 500 kg ijzeren objecten. Een dergelijke productie oversteeg wellicht de lokale vraag en was deels

voor de export bestemd. Er was dus vroegmiddeleeuwse metaalbewerking op het Kempense platteland, ook in Nijlen. Reeds van in de Romeinse tijd werd er in de Kempense zandstreek door de lokale smid niet alleen ruwijzer tot werktuigen, nagels, enz. gesmeed, maar dit ruwijzer werd ook ter plaatse gewonnen uit het zeer arme moerasijzererts.

Ontstaan van moerasijzererts

De bekende Kempense heuvelrug, die in Nijlen begon en over Bouwel, Herentals tot Kasterlee liep, deze “landduinen”, werd gevormd door het afgezet en later opgewaaide en tamelijk ijzerrijke slib van de rivieren van kort na de ijstijd. We willen er ook uw aandacht op vestigen dat de Kleine Nete in die tijd in de winter voor enkele maanden overstroomde en zo enkele honderden meters breed kon zijn. De Netevallei veranderde dan in een opvangbekken voor het zogezegde “kwelwater”. Wanneer in de lente dat water stilaan verdween, bleven de meegevoerde mineralen en zanden achter. Bij regen sijpelde het regenwater doorheen de zandmassa. Hierdoor werden de ijzerverbindingen in het zand opgelost en naar de rivier en het rivierdal gevoerd. In de lager gelegen beemden en moerassen kon het meegevoerde ijzer bezinken. De aanwezige ijzerbacteriën bevorderden en verrijkten het ophopen van ijzer. Deze bacteriën gebruiken het ijzer als energiebron voor de opbouw van hun organisme. Eens dat gevormd is, stoten zij het ijzer weer af in een totaal onoplosbare vorm.

< Een gracht tijdens rioleringswerken aan het Kessels pompstation in 2015.

Water met ijzermaal!

(Foto Walter Caethoven)

Na enkele jaren bleef er een dun laagje, zeer ijzerrijk materiaal over. We kunnen dit proces nog steeds vaststellen in grachtjes en plassen die regelmatig droogvallen en weer bevoeid worden, waardoor er zich een tomatensoepachtig slib vormt; wij noemen dat hier water met ijzermaal. Het slib van duizenden jaren geleden heeft dit al gedaan en door het jaren aaneenkitten van deze verschillende mineralen heeft zich een compacte laag moerasijzererts gevormd juist onder het maaiveld van onze Netevallei. In de Antwerpse Kempen, die na de ijstijden een zeer moerassig gebied was, komt een zeer rijke laag moerasijzererts voor op ongeveer 50 tot 120 cm diepte. Ze is tussen 50 tot 120 cm dik. Deze “banken” ijzeroer kunnen tot 27 % en meer ijzer bevatten.

In een oude bouwput in Vorselaar is de vorming van een ijzererts-laag nog zichtbaar.

Ontginning

De ontginning van moerasijzererts in de Antwerpse Kempen, en ook elders in Vlaanderen, dateert reeds uit de Romeinse periode. Daarvan getuigen de restanten van enkele ovens en de vondsten van ijzerslakken, o.a. in Grobbendonk, Kontich, Wijnegem en nu ook in Nijlen.

De bovenste horizonten (aardlagen) van een ijzeroerbank, die droog vallen gedurende de zomer en waarin voornamelijk oxiderende omstandigheden heersen, worden gekenmerkt door roestbruine kleuren en het voorkomen van talrijke onregelmatige, bolvormige verdikkingen van ijzeroxide, variërend in diameter van enkele millimeters tot 5 cm. Onder

aan deze zone, op een diepte van 30 tot 70 cm het gemiddelde niveau van de grondwatertafel, bevindt zich het eigenlijke moerasijzererts als onderbroken banken met een dikte tussen 20 cm en 50cm en een onregelmatig oppervlak. De grote ertsbrokken die vele kilo's kunnen wegen, werden klein geklopt en gewassen, om zoveel mogelijk de onzuiverheden te verwijderen. Er moest dus een grote hoeveelheid water ter plaatse aanwezig zijn; dit kan het voorkomen van de waterputten verklaren.

In de middeleeuwen werden de ertsen na het wassen ook geroosterd om vluchtige bestanddelen als water en kooldioxide te verwijderen.

Ijzerwinning

Het ijzerwinnen werd waarschijnlijk gedaan onder leiding van een specialist. Het was een intensieve bezigheid. Het werk bestond erin handelingen te verrichten, o.a. het branden van houtskool, het verzamelen en bewerken van ijzeroer, het bouwen van ovens. Om dat te realiseren was een strikte organisatie nodig.

Houtskoolwinning

Houtskool was de ideale brandstof voor het winnen van smeedijzer door de grote hitte die het oplevert en zijn reducerende werking. Een gewoon open vuur haalt 650 °Celsius, een pottenbakkersoven 1100 °Celsius. Om 10 kg smeedbaar ijzer uit oer te winnen heeft men ruim 400 kg houtskool nodig. Voor houtskool kon je beter harde dan zachte houtsoorten kiezen, omdat ze minder snel verpulveren.

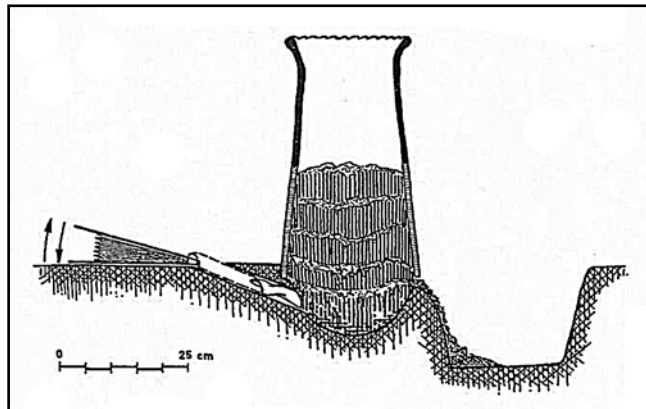
Het branden van houtskool.

Men maakte kuilen van een paar meter doorsnede, met een diepte van een halve meter in het midden. Het kleinste hout werd beneden gelegd en de vuistdikke stammen erbovenop. Als het goed brandde, werden er graszoden opgelegd, opdat het hout niet zou opbranden maar verkolen wegens zuurstofgebrek. Na een vol etmaal werden de graszoden verwijderd en de houtskool droog opgeslagen. De houtskoolbrander was dikwijls ook smid.

De Oven

Het bouwen van een laagoven zal ook wel specialistenwerk geweest zijn. Waarschijnlijk werd er een beroep gedaan op de plaatselijke pottenbakker om deze oven te bouwen. Een ondiepe kuil werd in de bodem uitgegraven en al dan niet afgezet met stenen of met potaarde. We weten niet hoe diep dit kuiltje was, omdat er in de Kempen nog geen oventje in zijn geheel werd teruggevonden. Waar echter deze installaties wel bewaard zijn, schommelt de diepte van 10 tot 70cm. De diameter van het kuiltje kan, gelet op de diameter van de “potoven” die erboven werd geplaatst, op 30 à 35 cm worden geschat. Deze oventjes vertonen overigens veel gelijkenis met de laagoventjes, die thans nog bij bepaalde negerstammen in Afrika gebruikt worden. Boven deze kuil werd een schouwachtige ovenschacht geplaatst uit grove keramiek. Hierin bevonden zich minstens twee openingen (meestal drie): één of twee voor de luchttoevoer en een voor het afvloeien van de smeltende onzuiverheden, “de slakken”. De luchttoevoer geschiedde door middel van een blaasbalg. Om te beletten dat de blaasbalg door het vuur of de hevige hitte zou worden aangetast, werd de tuit niet rechtstreeks in de oven geplaatst, maar stond hij ermee in verbinding langs een kanaaltje van gebakken aarde. Dit mondde uit in het onderste gedeelte van de ovenschacht: daar moest immers het vuur aangewakkerd worden. Langs de tweede opening moest tijdens de

bewerking de slak afvloeien. De gesmolten slak werd waarschijnlijk in een kuiltje naast de oven opgevangen. *Zie reconstructietekening van een laagoven hieronder.*

De werking

De oven wordt voorzichtig aangemaakt. Eerst wordt klein hout gebruikt, later steeds dikker. Dan wordt er overgegaan op het stoken van houtskool. Wanneer de temperatuur verondersteld werd meer dan 500°Celsius bereikt te hebben werd met het vullen van de oven begonnen. In de oven worden afwisselend lagen houtskool en erts aangebracht. Tijdens de verdere werking kunnen deze lagen bijgevuld worden. Bij het erts worden stukken kalksteen gevoegd om het recuperatieproces in de hand te werken, omdat kalksteen de smelttemperatuur verlaagt. De reductie van het ijzererts geschiedt gemakkelijker bij gebruik van houtskool in plaats van een andere brandstof. Door het gebruik van de blaasbalg wordt de vereiste temperatuur tot circa 1250° Celsius opgedreven, vereist om de slak vloeibaar te maken. Het ijzer zelf wordt niet vloeibaar. Daarvoor is een temperatuur van 1540° Celsius nodig, wat in deze laagovens niet kon bereikt worden. Wel ontstaat de "Wolf" of "Loupe" uit betrekkelijk zuiver ijzer. Dit ijzer is chemisch niet gebonden, maar aanvankelijk nog sterk vermengd met slakresten en onvoldoende gereduceerd erts. Op deze nog sterk met luchtballen doorzeefde loupe moest waarschijnlijk bovenvermeld verhittingsproces een of meermaals herhaald worden. Ver-

volgens werden de laatste resterende onzuiverheden door te behameren uitgedreven. Een volgend stadium is het harden van het nog zeer broze ijzer. Dit geschiedt door het opdrijven van het carboongehalte. Dit gebeurt door verhitting van het ijzer in een vuur van houtskool en door het plotse afkoelen ervan door onderdompeling in water. Zo werd ruw ijzer gewonnen, dat in de smidse verder bewerkt kon worden tot het geschikt was voor het vervaardigen van

allerlei alaam.

De smid aan het werk

De voornaamste functie van de smid bestond erin het metaal vorm te geven door het koud of warm te bewerken. Door het metaal op te warmen tot temperaturen hoger dan 900 °C konden vorm en structuur vrij gemakkelijk gemanipuleerd worden. Wanneer het metaal uit de wolf uiteindelijke een compact slakkenvrij brok ijzer was geworden, smeedde men een baar tot halffabricaat. Uit deze baar kon hij dan het gereedschap maken dat de gemeenschap nodig had: nagels, messen, sloten, schoppen, harken, schoffels of ploegmessen. Het beroep van smid bleef gewoonlijk in de familie, ging over van vader op zoon. Tot daar het middeleeuwse bewerken van ijzer, verkregen uit het plaatselijk gevonden ijzeroer.

Zo zag een klomp "rijk" ijzererts eruit. De structuur was zeer korrelig en het gesteente bikkelhard en zwaar.

19de-eeuwse ontginning

Vanaf 1840 werd er ijzererts uitgegraven in de Kempen, maar pas rond 1860 werd het algemeen in onze Netvallei. Dit heeft geduurd tot 1920-1930, ook hier in Nijlen. Het gebeurde nu op een veel grotere schaal en werd door opkopers georganiseerd. Onder het mom van grondverbetering. "We zullen het erts wegnemen," vertelden ze aan de boeren, "en de grond weer plat leggen. Zie eens welke dienst we jullie bewijzen." Vele eigenaars lieten zich overtuigen en hadden nadien werkelijk een verbeterde grond. Men verkocht per are, voor wat in de grond zat, later is men gaan verkopen per kubieke meter. Het moet zwaar werk geweest zijn om de harde laag ijzeroer te ontginnen: onder een vet-tige, rode modderbrij werd het met de hand uitgegraven. De harde stukken ijzeroer werden gewassen alvorens op karren te worden afgevoerd. In Nijlen moet er een smalspoor gelegen hebben aan "Den Broeker". Het treintje werd getrokken door paarden. Zo werd het ijzererts tot aan de meer verharde wegen vervoerd en vandaar verder naar het station van Nijlen of per kar naar Lier, want daar was een grote opkoper van ijzererts: de firma Cools. Zij maakte voor de ontginning van ijzererts gebruik van een smalspoortreintje. Misschien was deze firma ook in Nijlen werkzaam. Het erts werd vooral naar de Luikse hoogovens vervoerd om het te verwerken tot ijzer. De prijs bedroeg toen 7,50 fr per ton. Het was niet veel, maar het bracht toch geld onder de boeren. In de provincie Antwerpen was het topjaar 1912 goed voor een productie van 143.000 ton en er waren 244 arbeiders in de ertsontginning tewerkgesteld. Hoeveel mensen van Nijlen er precies werkten in de ijzerontginning weten we niet. Tijdens de Eerste Wereldoorlog lag de bedrijvigheid stil. Het werk was zeer zwaar en ongezond. Ondervoeding en gebrek aan hygiëne zullen zeker veel ertsontginners ziek gemaakt hebben. Dat werd dan bestreden door het drinken van jenever die men zelf

Bronnen:

- Relicta 12: Archeologie, Monumenten- en Landschapsonderzoek in Vlaanderen, 2015.
- Provinciale Dienst Erfgoed, Brochure Nijlen-Mussenpad : Vroegmiddeleeuwse metaalbewerking op het Kempense platteland, 2015.
- Lokale ijzerwinning in westelijk België in de Romeinse tijd. S.J. De Laet en A. Van Doorselaer. Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, jaargang 31, 1969 nr.4.
- Grobbendonk, Het historisch verhaal van een kleine gemeenschap, deel 1, Guido Van Dyck. 1981
- Etienne Mahieu, IJzerontginning in Vorselaar, tijdschrift Heemkundige Kring Joris Matheussen
- De Kempen in de 19de en het begin van de 20ste eeuw, E. Vlieberg (Davidsfonds 1908)
- De Poemp nr. 89, tijdschrift DF-heemkring Nijlen

gestookt had, wat nog groter onheil bracht onder de arme bevolking. Tot zover het verhaal van onze ijzeren bodem.

Pol Van Camp.

Lezers schrijven

Foto's Zustersschool

Maria Cambré woont al meer dan veertig jaar in Nederland. Zij is voor haar kinderen een herinneringsboek aan het schrijven en daarom op zoek naar (digitale) foto's van de Nijlense Nonnenschool, schooljaren 51 – 52 – 53. Kan een van onze lezers haar helpen?

Toch brochure(s) over Nijlense herbergen en cafés?

Onze vaste correspondent Coi Haverals bezorgde ons een bijdrage over Dolf Van Peer, verschenen in het heemkundige tijdschrift van Vremde in 2003. Hij bezocht met veel belangstelling de tentoonstelling in het Beekpark over Nijlense, Kesselse en Bevelse cafés en herbergen (eerder getoond tijdens de geslaagde Open Monumenten Dag in Kessel) en vroeg of er daarover een brochure bestaat. Voorlopig niet, Coi. Maar onze stuurgroep “stuurt” hoe dan ook aan op de publicatie door het gemeentebestuur van deze schat

aan informatie. Wij houden u op de hoogte!

Paters vertrokken uit “de Picardie”

De Paters van de H. Geest deelden ons hun nieuw adres in Berlaar mee: Sollevelden 5/B14. Wij zullen ze op de Picardie in Nijlen missen!

Volkshuisraad in Vlaanderen

Katelijne Weyns berichtte ons dat enkele boeken van haar vader Jozef Weyns nog beschikbaar zijn, onder meer “Volkshuisraad in Vlaanderen” (vier delen). Onze heemkring heeft dit indrukwekkende boek meteen aangekocht.

Ontmoetingsdag Kempens Karakter

Lieve De Saedeleer nodigde De Poemp uit op het geslaagde “Ontmoetingsmoment van Kempens Karakter” in oktober 2016.

Historische wandeling

Ellen van de Velde van het Kempens Diamantcentrum in Nijlen schreef ons een activiteit te plannen met de historische wandeling van Pol

Van Camp in Nijlen. Wij zijn benieuwd, Ellen!

Veldhospitaal

Onze vrienden van Heemkring Sandelyn uit Herenthout organiseerden in oktober 2016 een geslaagde tentoonstelling “Een Veldhospitaal” in de Sint-Gummaruskerk.

Vierde roman

Ons medelid Jef Hermans publiceerde zijn vierde roman “De Levende Dode”. Bij hem verkrijgbaar voor 18 euro (telefoon 03.411.02.78).

Het lek van De Poemp

In ons vorige nummer sloop een fout in het overlijdensbericht van Gust Verberck. Gust werd niet op 19 januari 1935 te Kessel geboren, maar wel op 19 januari 1932. Een kladdende vriend van zijn generatie maakte ons attent op deze zetfout. Dat is dan bij dezen rechtgezet.

Krijgsgevangene, 25.5.1940 - 26 (23).3.1941

26 mei 1940: De kazerne zit vol met gevangenen. We moeten op de grond slapen en 's morgens krijgen we een stuk brood. De hele dag blijven we daar en 's nachts slapen wij op een houten plank, niet wetende wat er met ons zal gebeuren.

Vandaag, 26 mei, moeten we marcheren tot in Dendermonde, 33 km, naar de kazerne van de grenadiers. De dag nadien worden vele soldaten met auto's weggebracht. Naar Antwerpen zeggen de Duitsers, naar een kamp (Brasschaat). Wij vertrekken te voet. Ook naar Antwerpen, zeggen de Duitsers. Onderweg vernemen wij de overgave van ons land en hopen rap thuis te zijn. In de namiddag komen we aan in Lokeren en verblijven in de tuinbouwschool. 's Avonds komt een officier zeggen dat de Vlamingen naar huis mogen. Eerst alleen een stempel gaan halen. Het is geen kwestie meer van dagen doch van uren, zegt hij. We gaan allen vol moed slapen, dromend van onze thuis en het weerzien van onze familie. Niet meer voor drie of vijf dagen verlof als in de mobilisatie, doch weer voorgoed burger en vrij. Wat verlangen wij nog meer.

Op transport naar Duitsland

's Morgens om 5 u is het al verzamelen. Iedereen direct gereed. We krijgen ¼ brood en vertrekken naar Antwerpen (zegt men.) Onderweg slaan we een heel andere richting in. Wij weten niet wat te denken. In Stekene zie ik de eerste Bevelaar sedert de oorlogsdagen. In Kemzeke steken we de Belgisch-Nederlandse grens over in de richting van Hulst. De Hollanders stellen ons gerust en zeggen dat er ginder een kamp is. We hebben 40 km gemarcheerd en

Foto Jan Ooms
op de krijgsgevangenekaart.

's avonds zijn we in Walsoorden. Hier liggen op de Schelde 4 schepen gereed om ons te vervoeren. Waar naartoe weten we niet. Ik moet in een kolenschip, zo zwart als zoet vanbinnen. Met 150 man zitten we in één ruim, we kunnen bijna niet verroeren. 's Morgens steken de schepen van wal. 's Middags krijgen we een stuk brood. 's Avonds om 7 uur is er een geweldige ontploffing. Onze boot wordt dooreengeschud, een golf water komt binnen. Geweldige paniek. De boot die voor ons vaart is op een mijn gelopen en breekt middendoor, honderden soldaten vallen in het water. Ruim 250 man verdrinken en er zijn veel gewonden. "Willemstad" is nabij en burgers brengen droge klederen en eten. We blijven hier de hele nacht liggen. Nadat er nog 6 mijnen opgevoerd zijn, varen we verder, niemand weet waarheen, maar we denken aan Duitsland. Rond de middag van 1 juni komen we in Nijmegen. Hier blijven we tot 's avonds. Burgers brengen van alles aan eten, drinken en roken. Bijzonder drinken komt van pas: we hebben geweldige dorst geleden; er

zijn er zelfs die zeewater drinken. Duizenden mensen staan op de kaai en wuiven met hun zakdoeken. Als de Belgen beginnen te zingen en te roepen van Leve Holland! stijgt de geestdrift op de oever en verscheidene bootjes brengen nog melk.

2 juni 1940: In de voormiddag mogen we eindelijk aan wal, na 3 dagen en 4 nachten in de kolenboot. Wij zijn aangekomen in Emmerich, een Duits stadje. Als eten krijgen we een stuk brood en een worst. We hebben veel beziens als we door het stadje trekken, maar de mensen zijn hier zo koud. Op een voetbalplein mogen we wat rusten en dan de trein in, bestemming onbekend. De soldaten die ons begeleiden, spreken van een reis van 1000 km. Niet te geloven. We hopen nog steeds gauw thuis te zijn. Met 50 man zitten we in een beestenwagen, het is stikkende heet. We passeren de grote nijverheidsstreek van Duitsland, allemaal fabrieken, kilometers ver. We passeren Düsseldorf, Mülheim en rond de middag zijn we in Nürnberg. Hier krijgen we eindelijk wat te eten, soep, het smaakt ons geweldig. De tocht gaat verder door een geweldige bosstreek, altijd maar bossen, langs Regensburg, Linz en 's avonds om 9 u komen wij aan in Krems a/d Donau, een klein maar mooi gelegen stadje in Oostenrijk. Nog 2 u te voet verder naar Gneixendorf. Hier ligt het kamp waar we verblijven.

Het is nu 5 juni 1940. We moeten in tenten slapen en krijgen steeds dezelfde kost: een kwart brood en zuurkoolsoep. Ze stinkt, is gewoon niet te eten. We lijden hier geweldig honger.

Twee dagen later is het soep van sla en aardappelschillen. Die smaakt beter. Na een week moeten we in 't bad. Ons haar wordt afgeschoren en we worden ingespoten tegen besmettelijke ziekten. Onze kleren worden uitgestoomd. Nu verblijven we in barakken. Hier in het kamp verblijven ongeveer 30.000 gevangenen. Na 3 weken moeten we 's morgens om 2 u opstaan en vertrekken naar een onbekende bestemming om er te gaan werken. We krijgen een kwart brood mee. Om 8 uur vertrekken wij in de statie van Krems. Wij rijden over de Donau, langs Linz. Om 7 uur 's avonds zijn we in Salzburg. Hier is het verschrikkelijk koud, we zitten nu boven de wolken. Wij krijgen 1/8 brood. Verder door de bergen. Om 10 uur in Zell am See. Daar moeten wij in de trein slapen... Brr!

Dan met 2 balken op ons schouders langs kronkelende steile paadjes de bergen in tot op een hoogte van 2500m. In de plassende regen een echte kalvarieweg. En dat er mensen zijn die geld geven om de bergen te bezoeken en wij hier komen om te lijden. Om 5 u zijn we op onze bestemming "Limberg", meer dood dan levend. Het is een verlaten streek midden in de sneeuwbergen. Slapen doen we in Schrambachlager, een half uur terug naar beneden. We hebben een strozak en twee dekens. Drie dagen na mekaar moeten we naar boven telkens met balken op onze rug. Daarvan wordt met pinnekedraad ons gevang gemaakt. Op 1 juli is het verzamelen in de regen op een weide. Hier komen mannen van alle nationaliteiten werkvolk kiezen, het is een echte slavenmarkt. Ik ben

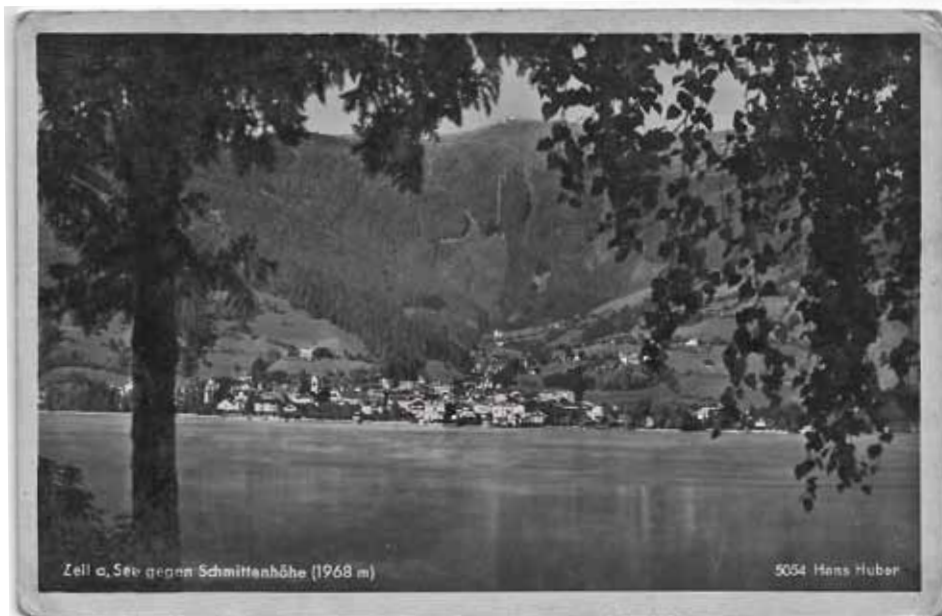
Brief naar huis en eerste loon

Het is al 18 juli 1940. Vandaag krijgen we zeep om ons te wassen. We mogen ook een brief naar huis schrijven. Twee dagen later ontvangen we ons eerste loon : 2,88 Duitse mark, een aalmoes om 3 dagen hout naar boven te sleuren. Op 23 juli ontsnap ik aan een groot ongeluk. Een groot rotsblok vliegt rakelings nevens mijn hoofd, ik val en verwond lichtjes mijn vingers. De volgende dagen moet ik mortel maken, niet zo'n zwaar werk. Mijn nummer wordt opgeschreven, ik heb niet hard genoeg gewerkt. Dat zal deze avond geen eten zijn. Het is nu augustus en in de gewone tijd zou het nu vakantie week zijn. Wat een ellende heeft die oorlog gebracht. Van 8 tot 11 augustus moeten we een kabel trekken, 2000 kg met 50 man. Het blijft maar regenen en ik moet bij dit alles denken aan de "boottrekkers van de Wolga" Wat vroeger niet te geloven was, beleven wij nu zelf. In Bevel is het nu kermis.

Op 20 augustus krijgen we een andere meester, een Joegoslaaf (Johan) een veel betere dan de vorige. Voor de eerste maal in 3 maanden bier gedronken en de gazet gelezen "Volk en Staat". En zeggen dat ik vroeger twee gazetten las en bier dronk met emmers. Wat heeft de oorlog toch sukkelaars van ons gemaakt. 30 aug.: Vandaag worden we betaald voor een hele maand : 25,60 mark. Ik krijg een paar klompen. Hoog tijd, mijn oude zijn helemaal versleten. Ik heb geen kousen meer en alle dagen natte en koude voeten. Ik snijd nu de mouwen uit mijn kapot en wind die rond mijn voeten. Zo ben ik weeral uit de nood. Wat een gevangene toch moet doen om zijn leed te verzachten!

Post van thuis

Op 11 september ontvang ik de eerste kaart van thuis. Ze is reeds geschreven op 21 juli. Jef (Peeters) van onze Gust is nog vermist; die zit waarschijnlijk in Frankrijk. Op 12 september sneeuwt het de hele dag en moeten we niet werken.

Zell am See - Oostenrijk

Lange treinreis naar de bergen

28 juni 1940 : Om 5 uur vertrekken wij naar een onbekende plaats. Na een lange treinreis komen we aan in Kaprun, een echt toeristenstadje gelegen aan de voet van besneeuwde bergen. Nu trekken we de bergen in. Wij passeren geweldige bruggen en watervallen. Zoiets ziet men alleen in Oostenrijk en Duitsland. Rond de middag zijn we in "Kesselfall" op 1068 m hoogte. We krijgen een 1/4 brood, een stuk worst en wat koffie.

bij een ploeg van 64 man en morgen moeten wij gaan werken. Onze baas is een Tsjech. We moeten met schup en pios stukken rots losmaken en hout van de rotsen hakken. Een gevaarlijk werk, want onder ons gaapt een geweldige afgrond. We werken 12 uur per dag en om de 14 dagen 's zondags. De andere zondag mogen we een bad nemen. Eten krijgen we weinig: 'morgens 1/3 brood, 's middags wat soep van witte kool en 's avonds hetzelfde of anders maïs.

En weten dat het in België nu nog stikheet kan zijn.

's Morgens heeft het licht gevoren; de winter begint hier vroeg. Er vertrekken al Belgen naar huis en Fransen komen die aflossen. Twee dagen rails moeten leggen en mijn duim gepletterd. Pakje van thuis gekregen: chocolade, sigaretten en beschuiten. Allemaal dingen die ik in lange tijd niet meer gezien heb. Gelukkig dat ze thuis nog aan mij denken!

29 september: De sneeuw ligt al meters dik. 27,43 mark betaling.

4 oktober : Nu moet ik in de nachtploeg werken: grint laden op een wagentje. In de dag mogen wij slapen. De eerste nacht regenen wij uit : om 1 uur 's nachts pikkedonker, weg slijkerig en geen licht.

12 oktober : Drie kaarten tegelijk van thuis. Spijtig dat de briefwisseling niet wat regelmatig is.

22 oktober. Weer een pakje van thuis. Ze zijn me nog niet vergeten.

26 oktober. Het sneeuwt geweldig. De winter is begonnen en de sneeuw zal niet meer weggaan.

29 oktober. Vier kaarten ineens van thuis. Jef is ook krijgsgevangen.

8 november. Betaling van 27,21 mark.

17 november. We moeten hout gaan dragen naar het station van de Seilbahn (kabelbaan). Als we terugkomen, is het dak van onze barak half weg door een windhoos: elektriciteit kapot en 's nachts regent het in ons bed. Nog een miserie bij, bij al de andere.

20 november 1940: Weer post ontvangen. Onze Jef (Peeters) is ook krijgsgevangene, Kamp I A n°84469B. De sjaal en het hemd komen goed van pas, want het is hier koud.

22 november 1940: Na 5 maanden

verlaten we Schrambach. We verlaten de bergen die ons zoveel zweet gekost hebben. 't Is te hopen dat wij daar nooit moeten weerkomen. Rond de middag komen we aan in Salzachlager, onze nieuwe verblijfplaats. 's Anderendaags krijgen we bevel ons gereed te maken om te vertrekken. Wij denken dat het naar huis is, dat eindelijk de lang verwachte dag is aangebroken. Maar snel weten we dat we naar Golling-Abtenau gebracht worden, waar we in een steengroeve moeten werken. Vier uur rijden in open camions door regen en wind. Hier hebben we een goed bed met lakens en een spreij. Het eten is goed, er is een bad en we kunnen alles kopen. We moeten maar 48 uur per week werken, zaterdagnamiddag niet, tegen 4,20 mark per week. Er werken hier ook burgers.

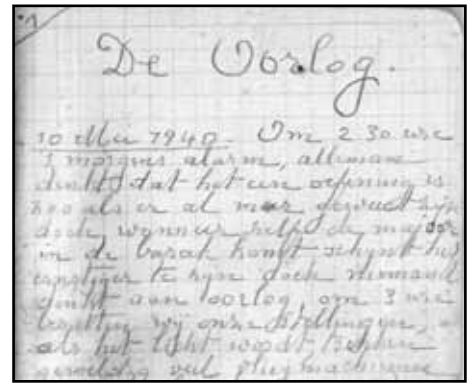
14 december 1940: Pakje van thuis ontvangen met kousen en onderbroek. Komt van pas, want het is ijzig koud en de sneeuw ligt 70 cm dik. Ook een brief ontvangen van Jef Dhondt, de jongen van Heist-aan-Zee, die ik leren kennen heb tijdens de mobilisatie. Hij is reeds terug thuis. Wanneer komt mijn beurt ?

Kerstmis 1940 : Op onze kamer staat een kerstboom. Kerstmis 1940 zal altijd een droeve herinnering blijven. 31 december 1940: 's Avonds een pintje gedronken en dan gaan slapen. Het droeve jaar 1940 is ten einde, moge 1941 voor ons beter zijn en vrijheid brengen.

Maart 1941: Vandaag met mijn voet onder een wagen geraakt. Niet heel erg, maar ik klaag hard en laat mij naar de barak dragen – 8 dagen rust. Enkele dagen later komt er bericht dat we naar huis mogen, mijn voet is direct genezen. Groot afscheidsfeest. Veel wijn gedronken en zat.

Eindelijk naar huis

Op 18 maart 1941 vertrekken we uit Golling na een verblijf van 4 maanden. Over Salzburg, Linz, Wenen naar Kaisersteinbruck 17A, een kamp

De Oorlog. 10 Mei 1940. Om 2.30 ure 's morgens alarm. Alleman denkt dat het een oefening is. Zo begint het verslagboekje van Jan Ooms.

helemaal in de wildernis. Slecht eten en slapen. Na enkele dagen is de lang verwachte dag aangebroken; we vertrekken naar huis.

Na een reis van 3 dagen komen we op 26 maart 1941 in de namiddag aan in Antwerpen. We krijgen ons "Entlassungsschein" en dan zo rap mogelijk naar huis. Om 8 uur 's avonds kom ik thuis in de plassende regen, maar daar word ik niets van gewaar...

Na aankomst in hun gemeente moesten de vrijgelaten krijgsgevangenen zich melden op het gemeentehuis. "Den Oome" deed dit ook. Op de achterkant van zijn "Entlassungsschein" kreeg hij een stempel van de gemeente Bevel en de datum van melding 26 maart 1941 werd genoteerd.

Van de Bevelse krijgsgevangenen was Jan (Jean) Ooms de voorlaatste die terugkeerde uit krijgsgevangenschap.

Lena Peeters,

naar notities van haar neef Jan Ooms

1930 – Wereldtentoonstelling in Antwerpen

Kesselkerk in de schijnwerper

In een vorige bijdrage werd verwezen naar een rondreis, einde augustus 1883, van de vermaarde Gentse kunst- en cultuurgilde Sint-Lucas en Sint-Thomas, waarvan de leden uit alle hoeken van het land, hier afstapten om onze dorpskerk te bewonderen. Zo werd ze vooral voor kunstminnaars en bouwkundigen in heel het land bekend. In 1930 kwam ze nogmaals in de schijnwerper en nog wel op de Wereldtentoonstelling in Antwerpen. De architecten van het kerkje dat in “Oud België” gebouwd werd, lieten hun keuze vallen op delen van vijf beschermde monumenten. Daarmee maakten ze een ontwerp. Met poorten van kerken uit Leuven en Luik, een torentje uit Diest, een nis uit Mechelen en ... van onze Salvatorkerk de puntgevel van de Lievevrouwkapel én de ramen van het kerkship (zie foto). In verband daarmee vonden we nog volgende teksten:

“De voorgevel van de Kapel is massief en zwaar, en bekroond met een prachtig uitlopend punt, versierd met een kleine zuilenrij. De puntgevel is nagebootst volgens die van de kerk van Kessel, een dorp dicht bij Lier aan de Nete. Het kerkje (!) van Kessel, dat zeer gekend is door de oudheidkundigen, is net in zijne eenvoud en moet dagtekenen van de XIV-de of XV-de eeuw”. En verder: “... de kerk van Kessel, die tot de mooiste en waardevolste bouwwerken van de Kempen behoort”...

De Kesselaars mogen er trots op zijn!

Bron: *Gazet van Antwerpen*, dl IV, 06.1.41
Foto: *Archief Universiteitsbibliotheek Leuven*

Frans Lens.

Met dank aan

Archief. - Ons bestuurslid **Frans Lens** schenkt regelmatig een door hem niet meer gebruikt stuk van zijn omvangrijk historisch archief aan De Poemp. Tijd dus om hem, ook namens onze lezers, welgemeend te danken!

Fricxkaart. - Onze tekenaar **Marc Verreydt** bezorgde ons via Frans een interessant deel van een Fricxkaart, waarop het Kasteel van Ter Laken naast de kerk van Kessel te zien is. Hartelijk bedankt, Marc!

Klasfoto's en oude liedjes. - **Louis Van den Schoor** gaf aan De Poemp een reeks klasfoto's en oude liedjes, afkomstig uit de verzameling van wijlen meester Van Rompaey. Bedankt, Louis!

Foto's - Ons medelid en oudvoorzitter van het Nijlense Davidfonds **Hugo Peeters** verhuisde naar Berlaar. Bij deze gelegenheid werden onder meer een verzameling foto's van de Studentenbond gevonden, die De Poemp mag kopiëren. Beste dank, Hugo. En goede moed, daar onder den toren in Berlaar!

Schoolfoto's uit Kessel - Lezeres **Yvonne Van Roie** bezorgde ons enkele oude Kesselse schoolfoto's, onder meer van een meisjesklas uit 1907! Bedankt, Yvonne!

Het begon in 1961

Chiro Jong Leven bouwt meer dan een halve eeuw verder!

En dat verder bouwen mag letterlijk en figuurlijk begrepen worden. Op zondag 12 juni 2016 “doopte” immers Vlaams Minister van Jeugd Sven Gatz het nieuwe jongensheem in de Rector de Ramstraat te Nijlen.

Maar een dopeling moet verder groeien naar volwassenheid. En zo is het ook met het nieuwe “Sonneheem” van Chiro Jong Leven, dat de huidige bouwgroep enthousiast verder afwerkt. Voor mij en een klad leidersvan-toen werd het doopsel ook een terugblik op de startjaren van de Nijlense chiro, ruim een halve eeuw geleden.

Het ontstaan van Jong Leven en Elckerlyc

Zoals we reeds in Poemp 65 schreven, is de stichting van de chiro onlosmakelijk verbonden met de komst in Nijlen van pater Tjeu Sonnemans in 1960 als vervanger van de zieke onderpastoor Van Messem. Hij wou iets voor de jeugd doen, over alle standen heen. Nijlen kende toen de KLJ (ruiters en vaandels), de Stu-

dentebond (eigen heem, christelijk en uitgesproken Vlaams), KAJ en VKAJ (180 kajotters zonder lokaal)

De eerste knapengroep in 1962

en de Eucharistische Kruistocht van de zusterschool. Heel even zou er ook een KSA voor meisjes geweest zijn in Nijlen. Van een jeugdtraad was nog geen sprake. Aanvankelijk dacht Tjeu aan scouting, waarvoor hij in 1961 al een vijftigtal kandidaten gevonden had.

Dat stuitte echter op fors verzet van de Studentenbond onder leiding van onder meer Francis Anthonis. De studenten vonden scouting niet Vlaams genoeg en overbodige concurrentie voor hun vereniging. De bestorming van de pastorie eindigde met een ak-

koord “in der minne”: chiro mocht er wel komen! Tegenstand voor een meisjesgroep kwam er ook aanvankelijk van de zusterschool, misschien omdat zij chiro concurrentie vonden voor hun Eucharistische Kruistocht.

Op zoek naar een heem: we hadden geen geld!

De eerste leiders (Jos Maes, Maurits Helsen, Walter Caethoven, Jan Zander, Victor Caethoven en Paul Cambré) werden onder meer geplukt uit de “staf” van vakantieplein Don Bosco, dat alleen tijdens het schoolverlof enkele jaren actief was. Die eerste leiders vergaderden op 1 september 1961 op de pastorie. De leiding had in augustus

Leiding en oud-leiding bij de viering van 50 jaar Chiro in 2011

Het eerste chiroheem van Jong Leven aan de Rector de Ramstraat (1965)

van dat jaar al een opleiding gekregen in het vormingscentrum van de chiro in Westmalle.

Van het hofke naar een heem

Op 3 september 1961 kwam de eerste chirogroep van Jong Leven samen op het terrein achter het ACV-lokaal nabij de pastorie. Waar chiro een jeugdtehuis wilde zijn, moesten we ons die eerste jaren met veel fantasie en moed behelpen. Zo herinner ik mij nog levendig hoe onze knapen even onderdak vonden in een oud kippenhok, tot de volledige groep haar intrek mocht nemen in het conciërgehuisje van het domein Gilliot. Veel plaats was er zeker niet, zodat we even later ook de nabijgelegen stalling mochten inpalmen. Daar, nabij “het hofke”, is de chiro echt kunnen groeien in ledental en vriendschap. Toch moest zo vlug mogelijk voor een grotere behuizing gezorgd worden. Een en ander werd besproken in de “groepsraad” ofte het oudercomité, dat voor het eerst vergaderde in juli 1962 onder voorzitterschap van Alfons Vranckx, later voor vele jaren opgevolgd door René Van Aggelpoel. Secretaris werd Staf Celis, schatbewaarder Louis Leemans.

In 1963 werd gestart met de bouw van het jongensheem aan de Rector de Ramstraat. Ouders en leiding, gesteund door aannemer Nelis, zetten er een heem neer met vier lokalen (voor Speelklub, Burchtknapen, Knapen

en Kerels), een leidinglokaal en een bergruimte. Dat heem werd op 3 oktober 1965 feestelijk geopend. Dat lokaal, het werk van vrijwilligers, heeft ondertussen een halve eeuw aan jong geweld onderdak geboden!

Doeltreffende organisatie

Even na de jongenschiro werd in 1962 een meisjesgroep gesticht door pater en onderpastoor Sonnemans. Ze noemden zich veelbetekenend “Elckerlyc” en Josée Van den Bogaert werd de eerste groepsleidster. Begin 1963 zou het oudercomité alias de groepsraad, ook deze chirogroep “adoptereren”.

Aanvankelijk leefden de meisjes “in de diaspora”, verspreid over verschillende voorlopige lokalen (onder meer in het “doplokaal”, waar nu de brandweer gevestigd is). Zij werden later verenigd in een goed gelegen prefablokaal in de Kapellebaan en bewonen nu een degelijk door de oud-leiding gebouwd stenen lokaal in de Kerkeblokken, nabij de gemeenteschool.

De leiding

De leiding blijft tot op heden wekelijks vergaderen om het programma van de afdelingen voor te bereiden en kleine moeilijkheden op te lossen. De chiro heeft zowel nationaal als gewestelijk en lokaal een doeltreffende organisatie. Een en ander verklaart mede de groei en bloei van deze jeugdbeweging in Nijlen, Kessel en Bevel. Zo ging Jong Leven in 1962 al op kamp in Hulsen. Nadien volgden Dessel-Witgoor, Herselt, Meulenberg - Houthalen en nog vele andere uitverkoren bivakplaatsen.

Eens chiro, altijd chiro!

Groepsleider Walter Caethoven met de eerste aspirantenploeg in de jaren 60.

Jong Leven heeft een indrukwekkende lijst oud-leiders. Vrij vroeg, vanaf februari 1966, groepeerden zij zich al in een oud-leiderskring, bekend om zijn jaarlijkse “heemspelen”. De lijst van die oud-leiders publiceren wij op het internet onder www.depoemp.be.

>>>

Een groepje chiro meisjes. Elckerlyc startte kort na de jongens (1962)

Op weg naar jubileum 60 jaar jong leven

5, 10, 15 tot 40, 50 jaar chiro werden telkens jeugdig en speels gevierd. Het bouwcomité, onder leiding van Bart Gyzels, specialiseerde zich ondertussen in het ophalen van de nodige fondsen voor de afbetaling van het nieuwe jongensheem. Dit heem voldoet aan de nieuwste bouwvoorschriften inzake ruimte, verwarming, isolatie, veiligheid, sanitair... Het zal zo ook kunnen verhuurd worden aan grotere groepen.

Een greep uit onze foto's :

Links: Voorpagina van het chiroblad, 1965; Op bivak in Hulsen, 1962; Gelegenheidsvoetbalploeg leiders; Computerschets van het in aanbouw zijnde Sonneheem; Rechts : Een groepje burchtknappen aan de jeugdherberg; Jef Heylen in zijn chirotijd.

Als wij dit schrijven is Chiro Jong Leven verwoed bezig met de afwerking van dat Sonneheem in de Rector de Ramstraat. Na de doop in 2016 wordt 2017 het jaar van de feestelijke ingebruikname. Het gebouw wordt een groot contrast met de conciërgewoning aan het hofke van Gilliot uit 1961. Maar voor de rest blijft chiro in grote lijnen chiro, en daar zijn we blij om. Wij houden ons alvast klaar om de huidige generatie veel plezier en kameraadschap toe te wensen in het nieuwe Sonneheem, het resultaat van een halve eeuw volgehouden chiro!

Walter Caethoven.

Ik dank voor hun vriendelijke medewerking: Pater Tjeu Sonnemans; bestuurslid CJE en lid van het bouwcomité Bart Gyzels; oud-leiders Jef Celis, Paul Celis, Bert Celis, Ben en Roel Vercammen, Paul Obbels, Jef Heylen, Wout De Coster, Peter Lenaerts... en de anderen die ik af en toe ontmoet en met wie ik over chiro praat!

Met Lies Peeters heeft Bevel na 12 jaar weer een 100-jarige

De 100-jarige Lies Peeters, nog een kranige vrouw.

Tweeling Lies en Fien, samen met hun ouders in 1916.

Lies werd te Bevel geboren (nu Rooiestraat) op 16 november 1916 als Elisabeth, Augusta Peeters. Zij had een tweelingzus Josephina (Fien is overleden in 1999). In Bevel is Lies door de oudere generatie beter bekend “als Lies van Seppekes.” Ze komt uit een landbouwersgezin met 10 kinderen. Twee jongetjes stierven heel jong en haar zussen Virginie en Julie zijn ook niet oud geworden, respectievelijk 30 en 48 jaar. Lies ging in Bevel naar de lagere school. Daar haar ouders, Josephus Peeters en Rosalia Goormans, boeren waren, hielp Lies vanaf haar 14 jaar mee op de boerderij. Het liefst werkte ze op het veld.

Begin Tweede Wereldoorlog vluchtte de familie naar Ingelmunster, maar daar was de toestand erger dan in Bevel. Daarom kwamen ze snel terug. Tijdens haar jeugd ging ze soms met vriendinnen naar de kermis. Zo leerde ze een tijdje na de oorlog, op Bevel kermis, Alfons Nicolay uit Nijlen kennen. Het koppel trouwde in de lente van 1950: Lies was 33, Fons 5 jaar jonger. Ze bouwden een huis dicht bij haar ouders. Lies werd huisvrouw en zorgde voor haar man en 3 kinderen, François (Fransooi noemt Lies hem), Jozef en Roza. Ze kreeg 4 kleinkinderen en 4 achterkleinkinderen. Lies is niet gespaard gebleven van tegenslag. Na een ziekte overleed dochter Roza in 1997, ze was 41 jaar, en in 2013 werd Lies weduwe. Lies woont nog altijd in de Rooiestraat. Sinds een 10-tal jaren in het huis dat dochter Roza bouwde, een laagbouw, zodat ze geen trappen moet doen. Haar grootste hobby is buiten in de tuin werken, zowel in de bloementuin als in de moestuin. Ze kweekt aardappelen en allerlei groenten. “Maar onze Fransooi komt helpen”, zegt ze.

Ze vertelt verder: “Dit jaar is door de vele regen in juni en juli de oogst niet goed gelukt. Van de vele koolsoorten die we geplant hebben, was de opbrengst maar mager. Onkruid en russen kan ik niet zien staan, ik hak bijna iedere dag. En de rand van het gazon steek ik ook nog zelf af, het gras afrijden dat doet onze Fransooi. Het teveel aan groenten gaat in de diepvriezer of steriliseer ik. Koken doe ik ook nog zelf, voor mij en onze Fransooi, maar onze Fransooi maakt de soep. Om de 14 dagen komt er een kuisvrouw voor het zwaardere werk, maar de was en de strijk doe ik. Iedere donderdag komen mijn 3 achterkleinkinderen die in Bevel wonen, bij mij eten en dan kook ik met plezier voor hen.” Ziek is Lies niet veel geweest. “Twee keer heb ik in de kliniek gelegen. De laatste keer was ik al 92 jaar. Toen had ik een gezwel aan de maag en hebben ze een stuk maag weggenomen.”

Lies is nog een kranige vrouw, ze ziet er niet uit als iemand van 100 jaar. Wie haar ouderdom niet kent, schat haar niet ouder dan 85 jaar. Lies, we wensen je nog vele jaren in goede gezondheid, en bedankt voor de babbel. “Kom nog maar eens binnen”, zegt ze, “maar bel eerst, dan blijf ik zeker in huis”.

Zondag 20 november werd de 100ste verjaardag van Lies door familie, burens, vrienden en de Bevelse verenigingen gevierd in het Parochiecentrum.

Lena Peeters

Verhaal van Petrus Glassée: te vondeling gelegd op 24 april 1775

Via mijn mama, die werkt bij een zekere “Frans Glassée”, heb ik het interessante verhaal mogen leren kennen van Petrus Glassée. Mijn mama en Frans praten veel over koetjes en kalfjes en zo ook over het feit dat ik een jaarwerk maak over vondelingen. Zo vertelde Frans aan mijn mama dat hij een achterkozijn heeft die op zoek is gegaan naar de afkomst van hun toch wel bijzondere achternaam en ontdekte dat hun stamvader een vondeling was uit de 18de eeuw, namelijk “Petrus Glassée”. We hebben dan een afspraak gemaakt met “Jules Glassée”, die ons heel graag over zijn bijzondere en zeer boeiende zoektocht naar zijn afkomst wilde vertellen.

In de familie deed het al de ronde dat ze afkomstig waren van een vondeling, maar Jules wilde echt wel meer weten over waar hun achternaam vandaan kwam en wie die stamvader was.

Vier uur lang heeft hij verteld, geen minuut hebben we ons verveeld. Ik ga proberen om zijn verhaal ingekort te vertellen en neem je graag mee naar de 18de eeuw, een donkere periode vol armoede, ziektes en werkloosheid, waardoor heel veel wanhopige moeders hun baby'tje te vondeling legden. Onder wie ook de moeder van Petrus Glassée...

Eerste en voornaamste vraag “Waar kwam de naam Glassée vandaan?” Er deed een verhaal de ronde dat dat baby'tje “geglaceerd goed” aanhad, wat te vergelijken is met zijde. Maar de naam kon ook wijzen op het Franse woord “Glacée”, wat “bevroren, ijs” wil zeggen. Dit kon duiden op het feit dat het kindje gevonden was op een ijzige dag. Doch Jules legde zich niet neer bij deze verhalen en was vastberaden om uit te pluizen waar de naam echt vandaan komt. Dus begon hij met zijn stamboom op te zoeken. “Heel gemakkelijk”, zegde hij, “je weet wie je vader is, je grootvader diens vader, en ook daarvan de vader. Zo kan je verder zoeken via het rijksarchief en geboorteaktes. Nu nog gemakkelijker, dankzij het internet. Maar ook via trouwaktes kan je verder. Zo kwam hij tot de ontdekking dat in Zoersel een zekere Petrus Glassée getrouwd was met Maria Theresa Brands. Deze trouwakte was geschreven in het Frans en daarin vindt hij de zin dat Peter Glassée een “enfant trouvé” is.

Een stukje uit de trouwakte: Fête de mariage, mairie de Zoersel. Arrondissement d'Anvers le 23 pluviôse (waarschijnlijk tussen januari en februari, dat was de vijfde maand van de Franse republikeinse kalender en betekent regenmaand) a huit heures du matin. Mariage de Pierre Glassée, enfant trouvee! (Zie kopie van de originele trouwakte).

In diezelfde trouwakte staat beschreven dat hij een papier bij zich had van de commissie van openbare onderstand. Het OCMW van vroeger. Daarin stond dat geschat werd dat hij 1 dag oud was, toen hij gevonden werd. Een geboorteakte had hij uiteraard niet. Dan heeft Jules zijn zoektocht verder gezet en is in het vondelingenhuis gaan zoeken naar dat papier en heeft het ook gevonden! Ook daarvan heb ik een kopie gekregen. Ik geef hierbij de vertaling die het in het Oudnederlands geschreven is.

Vertaling van het document:

26 april 1775

Op 24 april is gevonden een jongensken zonder briefken savonds ten half 11 aan de poorte van het vondelingenhuis op wat hoy. Oud naar gissingen eenen dagske aan hebbende twee witte mutsen met kant en een bruyngrijze muts met roode strepen, een half hemde, een stuck navelbant, een catoene slaaplijf en een gebryd stuck serviette met een blauw vodde, een voddeken in den mond met geknout brood. (diende vroeger als fopspeen). Getekend met M:S: Is alles geender weirde, is kersten gedaan (gedoopt) te St.-Joris en is genoemd Petrus Glassée!

Excuseer mij voor de schrijffouten, maar het is letterlijk overgeschreven en is Oudnederlands, wat het toch wel bijzonder maakt.

In Antwerpen vindt Jules ook een alfabetische lijst van alle kinderen die daar binnen werden gebracht, ook een lijst van de 18de eeuw. In deze lijst vindt hij “Glassie Petrus”. Jules is er vast van overtuigd dat dit zijn vondeling is, ook al is de naam iets anders geschreven. Dat gebeurde wel vaker in die tijd. Ook van deze lijst heb ik een kopie. Bij het geven van namen aan vondelingen verwees men heel vaak naar de plaats waar het kindje gevonden werd, zeker voor de tijd van Napoleon. Petrus Glassée is geboren voor de Franse Revolutie en dus verwijst zijn achternaam hoogstwaarschijnlijk naar een vindplaats. Er zijn nog veel achternamen die heel duidelijk namen van vondelingen zijn. Bijvoorbeeld: Van Den Dorpel, Van Der Hagen, Kerkstoel... Zo ontdekte Jules dat het Franse woord “glacis” betekent “schuine helling” (bv. in een veld of aan een wal tegen een fort).

Het vondelingenhuis van Antwerpen bevond zich toen waar nu het Tropisch Instituut is, dichtbij het fort van het Zuid (is er niet meer, is nu een autostrade). Er was een plein dat van het fort tot aan het Tropisch Instituut liep. Waarschijnlijk is het baby'tje gevonden op de “glacis”, helling van het fort. Maar “glacis” is nog altijd niet “Glassée”. Via een oud plan van Lier met daarop de Nete, geschreven “den buyte Glassée” = de dijk van de Nete kreeg hij meer zekerheid. Na die ontdekking is hij 99 procent zeker dat het kindje gevonden

is op een schuine helling aan een fort en dat de naam Glassée daarvan afkomstig is. Dat vondelingenhuis is later verhuisd naar de Sint-Rochusstraat.

Jules vertelt verder... Wat deden ze met die kindjes in die tijd? Ze hielden ze zeker geen 18 jaar bij. Als die kindjes sterk genoeg waren, werden ze uitbesteed. Er waren mensen op het platteland die graag zo een adoptie deden. Een boer met veel werk ging naar het OCMW, waar dan een soort van "verkoop" werd gedaan. Mensen kwamen kijken en moesten dan zoveel mogelijk geld geven. Elk jaar kreeg het OCMW van die mensen geld, omdat ze het kindje mochten hebben. Deze mensen kregen wel schoolgeld of schoengeld van het OCMW. Als ze heel veel geluk hadden, gingen ze naar school, maar de meeste kinderen moesten al vanaf hun 9 jaar werken. Zij waren goedkope werkkrachten. Van de uitbesteding van Petrus heb ik ook twee documenten.

Vertaling document uitbesteding:

Op 13 maart 1776 is hij een jaar oud en wordt uitbesteed aan Antonius Vinck en Maria Anthonissen te Sint Anthonis, ligt aan de capellen (nu kerk), a rato van 23 gulden of stuivers per jaar. Te voorzien en te verminderen naar gewoonte heden gegeven de volle

voorzieningen. Hij wordt dan herbested bij Anthonius en Elisabeth Pellemas. Het waarom ervan weten we niet.

Vanaf een bepaald moment heeft Jules niets meer van hem gevonden. Tot Petrus op 27-jarige leeftijd trouwt in Zoersel met Maria Theresa Brands. Zijn beroep is strooidekker (dakwerker van nu). Samen krijgen ze 10 kinderen. Die kinderen kregen kinderen en die kinderen kregen nog eens kinderen en vijf generaties later heb ik de eer om Jules en Frans Glassée te mogen leren kennen, afstammelingen van een vondeling uit de 18de eeuw. Een van de weinige baby'tjes die overleefden in die toen barre omstandigheden.

Veel dank aan Jules Glassée die mij op een heel boeiende, plastische wijze het verhaal heeft verteld van zijn stamvader en mij en mama vier uur lang heeft meegenomen naar de 18de eeuw. Een mooi eerbetoon aan een vondeling die zijn moeilijke start in het leven heeft overleefd en die we zeker niet zullen vergeten.

Lanna Verwilt.

Naar het verhaal van Jules Glassée.

Tekst bezorgd via Frans Glassée.

De Poemp gedenkt genegen...

Op 9 augustus 2016 overleed onverwacht ons trouw medelid **Gusta Leemans**, echtgenote van René Van Tendeloo. Ons oprecht medeleven aan René, Ria, Nico, Eline, Wim, Anja, Johan en Stef.

Marie-Josée "Jé" Leysen, echtgenote van Marc Kegelaers, werd geboren op 25.05.1955 en overleed op 11 augustus 2016. De kleinkinderen Noor, Nette, Nieke en Nand maakten een mooie tekening op het gedachtenisprentje. Dat zal Jé zeker plezier doen!

Te Lier overleed op 27 september 2016 **Yvonne Van Eester**, trouwe lezeres van ons tijdschrift. Yvonne werd te Viersel geboren op 3 mei 1927. Tenger maar taai fietste zij met haar 89 lentes nog regelmatig. Omhels nu hen die je zo lang hebt gemist, Yvonne.

Gusta Davidson, weduwe van Jozef Mertens, werd op 5 november 1926 te Nijlen geboren. Ons medelid is er zachtjes ingeslapen in het WZC Heilig Hart op 30 september 2016. Een moedige vrouw, die altijd klaar stond om te helpen. Onze welgemeende deelneming aan familie en vrienden .

Op 2 oktober 2016 is **Mathilda Hens**, weduwe van René Van Houtven, vredig ingeslapen in het WZC Heilig Hart

te Nijlen. Mathilda was een trouwe lezeres van De Poemp en als gemeentebediende gekend om haar hulpvaardigheid. Wij zullen u niet vergeten, Matilleke!

Frans Vekemans was jarenlang een trouwe lezer van De Poemp. Hij werd in 1919 geboren te Terheijden (Nederland) en is op 10 november 2016 zachtjes ingeslapen in het Heilig-Hartziekenhuis te Lier. Aan zijn weduwe Angèle Jacobs en de familie onze oprechte deelneming.

Op 19 november 2016 overleed **Alfons Engelen** na een langdurige ziekte. Fons was een bekende figuur in de muzikale middens van onze gemeente. Wij herinneren ons nog zijn gesmaakt optreden met De Straatzangers voor De Poemp. Aan weduwe Maria Huygelberghs ons welgemeend medeleven.

Graag een overlijdensbericht...

Onze heemkring gedenkt genegen de trouwe lezers van wie we afscheid moesten nemen. Wij zouden het daarom waarderen, mochten wij van de nabestaanden een overlijdensbericht en gedachtenisprentje ontvangen op het adres De Poemp, Zandvekenvelden 12A, 2560 Nijlen. Dank U!

Mensen aan De Poemp

Jos Bastiaens, 03.481.81.90

Flor Dieltjens, 03.481.70.41

ereleden

Priscilla Buermans, 03.411.11.36

Walter Caethoven, 03.481.85.70

Hendrik Claes, 03.481.82.58

Frans Lens, 03.480.04.81

Lena Peeters, 03.481.73.99

Jos Thys, 03.411.21.98

Pol Van Camp, 03.481.74.38

Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

2017: Nog meer verjonging voor De Poemp!

De titel van dit stukje zal u, lieve lezeres en beste lezer, bekend in de oren klinken. Het is een herhaling van onze nieuwjaarswens van vorig jaar, maar bij het begin van een nieuw jaar herhalen we vaak de wensen van het vorige!

We zijn ondertussen erg blij bij De Poemp met Priscilla en Lena, die zich in 2016 bij onze redactie voegden. Priscilla is een echte bolleboos met stambomen, en Lena schrijft vooral over haar dierbaar Bevel. Toch kunnen we nog steeds nieuwe, jongere pennen gebruiken. En die wensen wij met u ons lijfblad van harte toe.

Naar aloude gewoonte (sic) blijven wij dus ook het volgende jaar poempen en vragen onze tweeduizend trouwe lezers zeven Euro lidgeld te storten (zie het ingesloten stortingsbriefje). Wij wensen u van harte een gelukkig, vredevol, gezond en solidair nieuw jaar!

Namens de redactie: Walter Caethoven.

Werkten mee aan dit nummer :

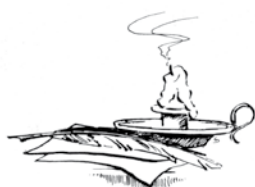
Redactie : Priscilla Buermans, Walter Caethoven, Rik Claes, Frans Lens, Lena Peeters, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel

Fotografie : Walter Caethoven (telefoon 03.481.85.70)

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze "Poemp" ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be. En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be

Uitgegeven met de steun van
Kempens Karakter en de Vlaamse Overheid.

© 2017 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonnementen: Stort 7 Euro op rekening BE 51 8538 1261 0862 van DF Nijlen met vermelding van naam, adres en "abo Poemp".

DE POEMP □ DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ 24-STE
REEKS □ NR. 93 □ VOORJAAR 2017 □ V. U. : WALTER
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN